

Dariusz Wolanin

Lubelskie Towarzystwo Genealogiczne

ZAKŁADAMY STOWARZYSZENIE – FORMĘ AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I NAUKOWEJ

Działania na rzecz rozwoju swojej pasji (w przypadku większości Czytelników *Rocznika* – genealogicznej) można podejmować samodzielnie w zaciszu archiwów, bibliotek i kancelarii parafialnych, ale można też pasją dzielić się z innymi, wspólnie podejmować inicjatywy i odnosić lepsze rezultaty. Działa tu efekt synergii, czyli zwielokrotnienia potencjału i możliwości działania wielu osób w stosunku do efektów wynikających z potencjału poszczególnych członków grupy. Krótko mówiąc: 2+2 równa się więcej niż proste matematyczne 4. Działania kilku czy kilkunastu osób, mające na celu np. szerzenie wiedzy genealogicznej czy zachęcanie do genealogii najmłodszych, mogą być prowadzone w sposób niesformalizowany, częściej jednak spotyka się osoby, które – poprzez założenie stowarzyszenia – nadają swojej aktywności jak najbardziej formalne ramy.

Polskie prawo (*Ustawa z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach*) przewiduje możliwość zakładania dwóch rodzajów stowarzyszeń – tzw. stowarzyszeń rejestrowych oraz tzw. stowarzyszeń zwykłych. To od wielkości grupy oraz od celów i form działania założonych przez grupę zależy, czy chcąc sformalizować działanie wybierze się formę stowarzyszenia rejestrowego czy stowarzyszenia zwykłego.

Stowarzyszenie rejestrowe jest formą zrzeszania się dającą o wiele większe możliwości działania niż stowarzyszenie zwykłe. Przede wszystkim posiada osobowość prawną, co wiąże się z wszystkimi przywilejami podmiotu prawnego, wynikającymi z odrębnych przepisów, ale jednocześnie podlega wielu obowiązkom.

Do założenia stowarzyszenia rejestrowego wymagana jest minimalna liczba piętnastu osób, które zgromadzą się na zebraniu założycielskim. Zgodnie z prawem członkami stowarzyszenia mogą być obywatele polscy, mający pełną zdolność do czynności prawnych (tacy, którzy ukończyli 18 lat i nie są ubezwłasnowolnieni)

oraz nie pozbawiono ich praw publicznych. Członkami stowarzyszenia mogą być także osoby w wieku 16-18 lat (korzystają wówczas z biernego i czynnego prawa wyborczego, przy czym w zarządzie stowarzyszenia większość muszą stanowić osoby o pełnej zdolności do czynności prawnych). Natomiast osoby poniżej 16. roku życia mogą należeć do stowarzyszeń (bez korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego), jeśli wyrażą na to zgodę ich opiekunowie prawni.

Na zebraniu założycielskim członkowie-założyciele podejmują uchwały o powołaniu organizacji, o wyborze komitetu założycielskiego oraz o zatwierdzeniu statutu, czyli podstawowego wewnętrznego aktu prawnego określającego zasadnicze kwestie związane z funkcjonowaniem organizacji. Na zebraniu założycielskim założyciele mogą też wybrać władze stowarzyszenia – zarząd i komisję rewizyjną. Wybór władz nie jest obligatoryjny do prawidłowego zarejestrowania stowarzyszenia w sądzie, jednak przeważnie władze wybiera się na zebraniu założycielskim, by po zarejestrowaniu uniknąć konieczności zwoływania kolejnego Walnego Zebrania i ponoszenia opłat za dokonanie zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym.

W statucie stowarzyszenia muszą znaleźć się: nazwa stowarzyszenia (ważne by była inna od nazw już istniejących organizacji i instytucji), teren działania (zasięg gminy, powiatu, województwa, całej Polski lub nawet zasięg międzynarodowy) oraz siedzibę (co ważne – w statucie wystarczy nazwa miejscowości, nie trzeba, a nawet niewskazane jest podawanie dokładnego adresu).

Jednym z ważniejszych punktów statutu jest określenie celów stowarzyszenia i sposobów ich realizacji. Osoby zakładające stowarzyszenie powinny szeroko spojrzeć na swoją inicjatywę, pomyśleć w dłuższej perspektywie o organizacji i wpisać potencjalnie wiele celów, tak aby po zarejestrowaniu nie dojść do wniosku, iż można było wpisać jeszcze inne. Każdorazowa zmiana statutu niesie bowiem koszty, zarówno organizacyjne (konieczność zwołania Walnego Zebrania/Zgromadzenia), jak i finansowe (obecnie opłata pobierana przez sąd wynosi 150 zł).

W każdym statucie musi znaleźć się artykuł określający sposoby nabywania i utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków. Należy pamiętać, że największym kapitałem stowarzyszenia, są właśnie jego członkowie – kapitał osób zrzeszonych wokół wspólnego celu i pragnących te cele wspólnie realizować.

Jako organizacja z osobowością prawną stowarzyszenie musi posiadać władze. Statut określa tryby wybierania władz oraz ich kompetencje. Najwyższą władzą w stowarzyszeniu jest Walne Zebranie (Walne Zgromadzenie) wszystkich członków organizacji. Zapisy *Ustawy* mówią, iż *w sprawach, w których statut nie określa właściwości władz stowarzyszenia, podejmowanie uchwał należy do walnego zebrania członków*. Obligatoryjne jest powołanie jeszcze dwóch organów władzy – zarządu i organu kontroli wewnętrznej, czyli komisji rewizyjnej.

Statut stowarzyszenia musi także określać sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych. Zapis w statucie formułuje się najczęściej w następujący sposób: *Oświadczenia woli w imieniu Stowarzyszenia składają...* Ustalenie, kto będzie reprezentował stowarzyszenie na zewnątrz jest bardzo ważne – wszystkie czynności prawne, których stroną będzie stowarzyszenie muszą być podejmowane zgodnie z zapisem statutowym o reprezentacji. Oznacza to, iż np. umowy cywilnoprawne podpisane w sposób inny niż przewidziany w statucie mogą zostać uznane jako zawarte przez nieuprawnione osoby, co w praktyce oznacza ich nieważność, a co za tym idzie – nieważność zobowiązań zaciągniętych w takim dokumencie.

Dodatkowo *Ustawa* narzuca na stowarzyszenia zawieranie w statucie informacji dotyczących majątku organizacji (sposobów uzyskiwania środków finansowych i ustanawiania składek członkowskich), a także zasad dokonywania zmian w statucie i sposobu rozwiązania stowarzyszenia. Zawarcie w statucie wszystkich wymaganych przez *Ustawę* informacji jest o tyle istotne, że sąd bada przedstawiony statut i w przypadku braków odmawia rejestracji stowarzyszenia zwracając wniosek do uzupełnienia.

Po zakończeniu zebrania założycielskiego komitet założycielski kompletuje wszystkie wymagane dokumenty i w ciągu 7 dni składa wniosek do właściwego sądu rejestrowego. W przypadku Lublina sądem tym jest Sąd Rejonowy Lublin-Wschód z siedzibą w Świdniku – VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy. Komplet dokumentów rejestrowych dla stowarzyszenia, które nie przewiduje prowadzenia działalności gospodarczej składa się z:

- wypełnionych formularzy sądowych: KRS-W20 – formularz podstawowy służący do zgłoszenia stowarzyszenia oraz KRS-WK – formularz zawierający dane osób wybranych do zarządu i komisji rewizyjnej (składany w przypadku, gdy wybrano władze; w przypadku gdy nie wybrano władz składa się formularz KRS-WF zawierający dane komitetu założycielskiego);
- statutu – podpisanego przez komitet założycielski;
- protokołu z zebrania założycielskiego – podpisanego przez przewodniczącego i sekretarza zebrania;
- listy członków założycieli (lista musi zawierać imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, numer PESEL, numer dowodu osobistego oraz własnoręczny podpis);
- uchwał podjętych na zebraniu założycielskim: uchwała o powołaniu stowarzyszenia, o przyjęciu statutu, o wyborze komitetu założycielskiego oraz

jeśli dotyczy – o wyborze zarządu i komisji rewizyjnej. Uchwały podpisuje przewodniczący zebrania i sekretarz.

Wszystkie dokumenty dostarcza się w dwóch egzemplarzach w formie oryginałów lub kopii potwierdzonych notarialnie. Jeden egzemplarz zostaje we właściwym sądzie, drugi sąd przesyła do organu nadzorującego działalność stowarzyszenia.

Stowarzyszenia, które od momentu rejestracji planują rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, składają komplet wyżej wymienionych dokumentów oraz dodatkowo:

- formularz KRS-WM – zgłoszenie zakresu działalności gospodarczej;
- dodatkowy egzemplarz statutu (w sumie składają zatem statut w trzech egzemplarzach)
- wzory podpisów osób upoważnionych do reprezentowania stowarzyszenia uwierzytelnione notarialnie albo złożone przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu;
- wniosek o wpis w rejestrze REGON na druku RG -1 - jeden egzemplarz;
- zgłoszenie identyfikacyjne do urzędu skarbowego na druku NIP-2 (wraz z załącznikiem – dokumentem umożliwiającym korzystanie z lokalu będącego siedzibą – umowa najmu lub użyczenia) – jeden egzemplarz;
- zgłoszenie płatnika składek w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych (o ile stowarzyszenie chce od razu zatrudniać pracowników) – jeden egzemplarz;
- dowód dokonania opłaty za wniosek o wpis do rejestru przedsiębiorców.

Procedura rejestracji stowarzyszenia w sądzie polega na sprawdzeniu najpierw formalnej strony zgłoszenia – czy wniosek został złożony do odpowiedniego wydziału sądu, czy złożono właściwe formularze i czy są one prawidłowo wypełnione, a w przypadku stowarzyszeń zgłaszających działalność gospodarczą także czy opłacono ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Następnie sąd bada zgodność załączonych dokumentów z prawem, tj. prawdziwość danych zgłoszonych osób, prawidłowy sposób podpisania dokumentów, a także zgodność statutu, protokołów i uchwał z *Ustawą Prawo o stowarzyszeniach*. Zgodnie z *Ustawą* sąd ma trzy miesiące od złożenia wniosku na rozstrzygnięcie czy stowarzyszenie zostanie wpisane do rejestru, czy też wniosek zostanie odrzucony lub zwrócony.

W przypadku stowarzyszeń, które rejestrują się jako prowadzące działalność gospodarczą, sąd rejestrowy najpóźniej trzy dni od momentu wpisu do KRS

wysła formularze NIP-2, RG-1 oraz zgłoszenie płatnika do właściwego urzędu skarbowego, urzędu statystycznego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Inaczej jest w przypadku stowarzyszeń nie zamierzających prowadzić działalności gospodarczej – te muszą samodzielnie złożyć odpowiednie formularze do właściwych urzędów. Stowarzyszenie musi też podjąć decyzję o wyborze banku i założyć w nim konto, a następnie zgłosić jego numer do urzędu skarbowego. Co prawda posiadanie konta bankowego nie jest warunkiem koniecznym wymaganym przez prawo, jednak z innych przepisów wynika, że niektóre operacje finansowe (np. transakcje powyżej 15 tys. euro, zapłata zobowiązań podatkowych) muszą być dokonywane za pośrednictwem konta bankowego, dlatego przyjmuje się, że nowo powstałe stowarzyszenia takie konta zakładają.

Od momentu wpisu do rejestru stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może rozpocząć swoją działalność. Sąd o wpisie do rejestru powiadamia także organ nadzorujący stowarzyszenie, czyli właściwego starostę (lub wojewodę, w przypadku stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego).

Początek prowadzenia działalności przez stowarzyszenie to także wiele obowiązków, które spoczywają na nowo powstałej organizacji. Po uzyskaniu numeru REGON należy ten fakt zgłosić do KRS (formularz KRS-Z20 – wniosek o zmianę danych oraz formularz KRS-ZY – numer REGON, zgłoszenie takie jest bezpłatne), podobna procedura obowiązuje po nadaniu przez urząd skarbowy numeru identyfikacji podatkowej NIP (formularze te same jak przy numerze REGON). Należy także pamiętać o zgłaszaniu wszystkich numerów zakładanych subkont bankowych do urzędu skarbowego (formularz NIP-2) czy też o zgłoszeniu stowarzyszenia jako pracodawcy w Państwowej Inspekcji Pracy (w przypadku zatrudnienia chociażby jednej osoby w formie umowy o pracę). Do tego dochodzą oczywiście obowiązki związane z prowadzoną działalnością – najważniejsze z nich to: zgłaszanie do ZUS (i wyrejestrowywanie) osób zatrudnionych, naliczanie i przekazywanie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zaliczek na podatek dochodowy, wystawianie pracownikom rocznych rozliczeń (formularzy PIT-11), rozliczanie przekazanych zaliczek na podatek dochodowy (formularz PIT-4R), a także coroczny obowiązek sprawozdawczości (sporządzanie sprawozdań finansowych i przekazywanie ich wraz z formularzem CIT-8 do właściwego urzędu skarbowego, a w przypadku organizacji prowadzącej działalność gospodarczą – także do Krajowego Rejestru Sądowego).

Prawo polskie przewiduje także powoływanie tzw. stowarzyszeń zwykłych, czyli uproszczonej formy stowarzyszeń rejestrowych. Do założenia takiej organizacji wystarczą trzy osoby, które uchwalają regulamin działalności, zawierający w szczególności nazwę, cel, teren i środki działania, siedzibę oraz przedstawiciela

reprezentującego stowarzyszenie. O powstaniu tego typu stowarzyszenia informowany jest właściwy terytorialnie starosta (który wpisuje stowarzyszenie do prowadzonego przez siebie rejestru). Stowarzyszenia zwykle nie podlegają rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym i nie posiadają osobowości prawnej. Co ważne, jedynym źródłem dochodów stowarzyszenia zwykłego są składki członkowskie – prawo nie zezwala na przyjmowanie darowizn, spadków, zapisów, dotacji oraz na korzystanie z ofiarności publicznej. Nie zwalnia to jednak stowarzyszenia zwykłego z obowiązków, zarówno tych związanych z posiadaniem numeru REGON i NIP, jak również obowiązków sprawozdawczych.

Podjmując decyzję o założeniu stowarzyszenia i o tym czy będzie to stowarzyszenie posiadające osobowość prawną, czy też stowarzyszenie zwykłe, należy jeszcze przed dokonaniem odpowiednich kroków zapoznać się z wszystkimi przywilejami, ale także obowiązkami związanymi z prowadzeniem organizacji pozarządowej. Jako podmiot stowarzyszenie jest bowiem pełnoprawnym uczestnikiem życia gospodarczego i obowiązują go przepisy prawa. Warto zatem, by decyzja o założeniu organizacji była decyzją odpowiedzialną i świadomą, a późniejsze działania mądrze wykorzystywały potencjał osób chcących zaangażować się w realizację celów statutowych.